

Regeringens proposition

1984/85: 158

om vissa telefrågor

beslutad den 14 mars 1985.

Regeringen förelägger riksdagen vad som tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för de åtgärder och det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

CURT BOSTRÖM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas regeringens syn på televerkets roll och uppgifter.

Det föreslås att typgodkända (T-märkta) privatägda telefoner skall få anslutas till televerkets nät. En basapparat av hög kvalitet och med underhåll utan extra kostnad skall normalt ingå i abonnemanget.

Det föreslås också att statens aktier i Ericsson Information Systems AB, som förvaltas av Teleinvest AB, överlåts till Telefonaktiebolaget LM Ericsson för en köpeskilling av 50 milj. kr.

Slutligt beslut om verksamhetsformen för televerkets industridivision, Teli, bör fattas först efter förnyade överläggningar mellan televerket och de fackliga organisationerna.

Utdrag
KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-03-14

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg och Wickbom.

Föredragande: statsrådet Boström

Proposition om vissa telefrågor

---

1 Teknikutvecklingen ändrar förutsättningarna för telepolitiken

Informationsteknologins, dvs. data- och teleteknikens, dynamiska utveckling sätter sin prägel på samhällsutvecklingen. Den tekniska utvecklingen inom data- och teleområdena är mycket snabb och medför att förutsättningarna för telepolitiken i Sverige – liksom på många andra håll i världen – också snabbt ändras. Data- och teletekniken smälter samman liksom marknaden för data- och teleprodukter och tjänster. Telepolitiken måste successivt anpassas till dessa nya förhållanden för att möjliggöra en fortsatt gynnsam utveckling när det gäller t.ex. tillgången till väl fungerande nät i hela landet, kvalificerade moderna teletjänster och låga teletaxor.

Reglerna för televerkets verksamhet har mot denna bakgrund ändrats under senare år bl. a. genom att verket fått ökad ekonomisk handlingsfrihet och bättre möjligheter att handla marknadsmässigt. Riksdagen har fattat beslut om sådana ändringar både år 1980 (prop. 1980/81:66, TU 9, rskr 132) och år 1984 (prop. 1983/84:100 bil. 8, TU 16, rskr 249). För en mer omfattande diskussion om förutsättningarna för telepolitiken och en redovisning av genomförda åtgärder får jag hänvisa till dessa propositioner.

Televerket har nu aktualiserat ytterligare förändringar i en skrivelse till regeringen den 17 januari 1985. I denna begärs bl. a. godkännande av nya avtal som träffats mellan televerket och Telefonaktiebolaget LM Ericsson (Ericsson). Nya regler för anslutning av telefonapparater till det allmänna telenätet föreslås liksom inrättandet av en frekvensnämnd för att behandla överklaganden av televerkets beslut om innehav och användning av radiosändare. Utvecklingen av telenätet under 1980-talet behandlas också. En särskild förhandlingsman¹ har på regeringens uppdrag bl. a. behandlat

¹ Finansborgarrådet i Stockholms kommun, John-Olof Persson.

frågan om samarbetet mellan televerket och Ericsson. Förhandlingsmannen har redovisat sina bedömningar i en skrivelse till regeringen den 18 februari 1985. Massmediekommitténs betänkande (SOU 1984:65) "Via satellit och kabel" samt remissutlåtanden över detta föranleder överväganden angående kabel-TV-nätens roll i det framtida telenätet och televerkets roll i denna utbyggnad. Jag anhåller om att nu få ta upp dessa frågor.

2 Internationell telepolitik i förändring

Telekommunikationernas internationella karaktär gör att det inte är praktiskt möjligt för ett land att bedriva en telepolitik som inte tar hänsyn också till förhållandena i andra länder. Jag vill därför i korthet beskriva några viktiga telepolitiska förändringar och tendenser i andra länder. Jag baserar i allt väsentligt min redovisning på uppgifter i televerkets skrivelse den 17 januari 1985.

I praktiskt taget alla länder, inklusive USA, har telekommunikationer sedan länge varit föremål för statlig reglering som bland annat avsett att säkerställa att alla, oavsett geografiskt läge, får tillgång till kommunikationsmöjligheter på enhetliga villkor. Detta har i praktiken inneburit en utjämning av taxorna mellan storstäder och glesbygd, liksom mellan storanvändare och småföretag resp. hushåll. Telenätet, i vissa fall inkl. apparater, har betraktats som en odelbar helhet, som av tekniska, sociala och regionalpolitiska skäl måste regleras i någon form.

I USA, där de institutionella förhållandena är helt annorlunda än i de europeiska länderna, började man redan i slutet av 1960-talet ifrågasätta denna reglering. Regleringen har bl. a. omfattat bestämmelser för anslutning av apparater till telenätet och bestämmelser om vilka företag som får bedriva olika slags telekommunikationsverksamhet. Telefonapparater, liksom andra terminaler, har under 1970-talet frisläppts från regleringen så att kunderna kan välja mellan att hyra eller köpa från flera leverantörer.

Sedan början av 1980-talet har en genomgripande förändring genomförts. Den hittills dominerande Bell-koncernen (American Telephone & Telegraph, AT&T) fick år 1984 avhända sig den lokala och regionala teletrafiken. Denna har övertagits av sju regionala bolag. AT&T får nu, i konkurrens med andra, bedriva långdistanstrafik samt tillverka utrustning. För den lönsamma långdistanstrafiken och den internationella trafiken skall fri konkurrens råda.

AT&T var genom lagstiftningen förhindrat att bedriva annan verksamhet än telefoni. Koncernen producerade själv, genom tillverkande dotterbolag, merparten av den utrustning man behövde. Detta dotterbolag, som är världens utan jämförelse största tillverkare på området, var förhindrat att sälja till utomstående kunder. Genom de nu vidtagna åtgärderna har AT&T:s tillverkande dotterbolag förlorat ensamrätten till den amerikanska

telemarknaden som nu öppnats för andra leverantörer. Samtidigt har hindren för AT&T:s försäljning till utomstående hävts. Det är troligt att detta kommer att få konsekvenser för den internationella handeln på området. Således har AT&T inlett samarbete med Philips avseende tillverkning och internationell försäljning av stora växlar. AT&T har vidare köpt in sig i Olivetti för att stärka sin position på terminalområdet. Samtidigt har flera europeiska företag ökat sin verksamhet i USA. De stora dataföretagen gör vidare massiva ansträngningar för att utveckla och tillverka telemateriel.

Det är, som televerket har framhållit, svårt och missvisande att dra direkta paralleller mellan USA och europeiska länder, t. ex. England eller Sverige. USA är en kontinent, som inte direkt kan jämföras med enskilda länder i Europa. Också de uppdelade lokala telebolagen i USA är vart och ett av samma format som hela televerksamheten i de största europeiska länderna eller 2–3 gånger större än svenska televerket och Sverige har inte större folkmängd än en storstad i USA, men spridd över mycket större yta. Det är mot bakgrund av händelseutvecklingen i USA ofrånkomligt att motsvarande debatt också kommer upp i andra länder. Samtidigt måste ett realistiskt vägval beakta landets – och därmed televerksamhetens – storlek.

I *Storbritannien* har på senare år införts ett visst mått av konkurrens när det gäller att bedriva telekommunikationsverksamhet. Den brittiska regeringen fann det därvid nödvändigt att hålla samman all verksamhet inom British Telecom (motsvarigheten till svenska televerket och med ca 200 000 anställda) i ett företag, med hänsyn till internationell konkurrens från lika stora eller större företag. Samtidigt begränsade man, åtminstone tills vidare, konkurrensen på nätområdet genom att ge koncession till ytterligare endast ett, brittisktägt, företag. Under år 1984 genomfördes också en uppmärksammasad försäljning av merparten av statens aktier i British Telecom, vars verksamhet därmed privatiserades såväl vad gäller nät som terminaler. British Telecoms monopol på telefonapparater avskaffades i början av 1980-talet och på terminalområdet i övrigt har en långtgående liberalisering genomförts.

I *Frankrike* har regeringen under ett antal år strävat efter att leda den tekniska förändringen i andra banor. Man har bedrivit en industripolitik, som bl. a. innebär att man med skattemedel skulle finansiera avancerade tillämpningar på tele- och dataområdet under samlingsrubriken "Telematik". I detta ingick målmedvetna satsningar på utnyttjande av bl. a. satelliter, fiberoptik, elektroniska telefonkataloger m. m.

Franska televerket har inte och har aldrig haft ett sådant monopol på anslutning av telefonapparater som i Sverige. Däremot innebär de rätt restriktiva statliga upphandlingsreglerna att marknadstillträdet är begränsat för utländska leverantörer.

I det tredje stora europeiska landet, *Västtyskland*, har ändringarna hittills inte varit påtagliga. Telefonapparaterna säljs av hävd i viss konkur-

rens, medan nätet omges av ett starkt monopolskydd av bl. a. regionalpolitiska skäl. Under senare år har detta monopolskydd snarast stärkts, bl. a. genom att alla typer av modem för datakommunikation förts in under monopolet samt genom ändrad prispolitik för hyrda ledningar. Till motiveringarna hör att den snabba tekniska omvandlingen av telenätet kräver ett mer samlat grepp samt att många småföretag genom den tyska teleförvaltningen (Bundespost) har tillgång till en distributionskanal de i många fall annars – utan monopolskydd – skulle ha saknat.

Även om utvecklingen inom Europa således inte är entydig vad gäller nätkonkurrens är tendensen att telefonapparater och andra utrustningar säljs i konkurrens. Detta gäller också för exempelvis Nederländerna samt för de övriga nordiska länderna där förslag om att avskaffa tidigare monopol på telefonapparater och andra tillsatsutrustningar nu föreligger i såväl Danmark, Finland som Norge.

Vad gäller konkurrens på *terminalområdet* finns lång erfarenhet från flera länder, med varierande grad av öppenhet på marknaden. I Europa har det hittills i praktiken varit fråga om konkurrens mellan ett fåtal (nationella) leverantörer, medan USA har en helt öppen marknad för bl. a. telefonapparater. Mycket tyder på att efterfrågan nu alltmer inriktas på kvalificerade och hållbara apparater.

När det gäller *nätkonkurrens* är de internationella erfarenheterna mer begränsade och kortvariga. Som en följd av förändringarna i USA har taxorna för de långväga samtalen sänkts. Samtidigt har införandet av konkurrens mellan olika teleföretag enligt en rapport presenterad av "Consumers Federation of America", en sammanslutning av över 200 konsumentorganisationer, inneburit höjningar av hushållens teletaxor på mellan 20 och 25 %. Enligt en opinionsundersökning publicerad i tidningen *Business Week* i december 1984 var 64 % av de tillfrågade negativa till den nya telepolitiken (uppsplittringen av AT&T), 25 % var positiva medan 11 % var likgiltiga.

3 Televerket skall ha en bred verksamhet

Som en allmän bakgrund till mina förslag i det följande vill jag här ge min syn på televerkets roll och uppgifter. Jag ser det också som angeläget, med tanke på den diskussion som förs i riksdagen och i andra sammanhang om affärsverken och deras verksamhet, att tydliggöra det synsätt som jag menar bör anläggas i fråga om televerket.

Som statens instrument för att åstadkomma bra telekommunikationer har televerket ett övergripande ansvar för telekommunikationerna i landet. Verket skall tillgodose vårt behov av säkra telekommunikationer med god kvalitet och till lågt pris. Sociala och regionalpolitiska hänsyn skall därvid tas; exempelvis genom att alla i landet erbjuds samma underhållsservice och betalar samma inträdesavgift för telefonabonnemang i permanentbo-

städer. Verket skall också beakta totalförsvarets behov såsom behovet att telesystemet skall ha låg känslighet för störningar. Verksamheten skall bedrivas inom ramen för de ekonomiska krav som statsmakterna ställer och verket skall tillämpa de taxor som regeringen bestämmer.

Det är dessa samhälleliga krav som gör att televerkets huvudsakliga verksamhet bedrivs i affärsverkets form. En affärsmässighet med lyhördhet för kundernas önskemål bidrar till att kraven kan tillgodoses. Verket måste ständigt effektivisera sin verksamhet och utveckla metoder för att fånga upp kundernas önskemål. En liten del av verksamheten har karaktär av myndighetsutövning.

Det är enligt min mening ytterst viktigt att verket har goda relationer till sina kunder och håller dialogen med dem levande. Detta gäller verket både i dess affärsverksamhet och i dess myndighetsutövning. Televerket har i sin skrivelse den 17 januari 1985 aviserat att verket avser att vidta ytterligare åtgärder med detta syfte. Genom Näringslivets telekommitté har televerket sedan länge fungerande kontakter med företagskunder. Verket vill utsträcka dessa kontakter till andra konsumentgrupper genom att på prov inrätta lokala s. k. serviceråd. Serviceråden skall få en bred representation från folkrörelser och andra organisationer. Råden kommer att vara rådgivande organ för frågor som rör televerkets sätt att tillgodose konsumenternas intressen. Sedan år 1982 bedriver televerket också, i ett särskilt projekt, ett intensivt arbete i hela organisationen för att bli mer kundorienterat. Televerket avser i linje därmed bl. a. att införa en smidigare praxis i fråga om klagomål från kunder. Jag vill också nämna att televerkets informationsverksamhet är under utveckling både centralt och lokalt.

Televerket har en bred verksamhet inom teleområdet och förvaltar bl. a. för statens räkning det allmänna telenätet men har inte monopol i landet på att bygga eller tillhandahålla telenät. Några formella hinder för att bygga upp andra telenät, privata eller allmänna, vid sidan av televerkets finns således inte. Jag vill dock klart markera att grunden för ett fungerande allmänt telekommunikationssystem är ett sammanhållet telenät. För att garantera nätets funktion måste det alltid finnas regler i fråga om vilken utrustning som får anslutas till televerkets nät. Telefoner, abonnentväxlar och vissa anslutningsutrustningar för datakommunikation (modem) skall enligt nu gällande regler ägas och underhållas av televerket för att få anslutas till nätet. Det är vad som i dagligt tal åsyftas med "telemonopolet". För övrig utrustning fordras att televerkets krav att utrustningen ej skadar nätet och att den fyller uppgiven funktion uppfylls. Jag återkommer senare till dessa frågor.

Hittills har televerket, enligt min mening, mycket väl fyllt sin telepolitiska uppgift. En bidragande orsak till detta anser jag vara att verket arbetat på hela telekommunikationsområdet dvs. inom både nät- och terminalområdet och både som tillhandahållare, användare och tillverkare. Verksamheten bedrivs i allt högre grad i konkurrens med privata företag.

Det är viktigt att verket, som förvaltare av ett telenät, verkar och skaffar sig breda kunskaper inom hela telekommunikationsområdet. Därigenom kan televerket på ett bättre sätt bygga ut nätet och anpassa det till kundernas behov och utvecklingen på terminalområdet. Denna inriktning av telepolitiken har medfört att vi har kunnat bygga upp ett av världens mest utvecklade telekommunikationssystem. Vi har nu den högsta telefontätheten i världen. Taxorna är internationellt sett mycket låga. Det är därför min övertygelse att televerket även fortsättningsvis bör ha denna vida roll.

Verket bör, självt eller genom de bolag vars aktier verket förvaltar, också i fortsättningen få driva televerksamhet som konkurrerar med privat företagsamhet. Jag vill i det sammanhanget särskilt påpeka att tillhandahållandet av nättjänster inte i något industriland helt skiljts från tillhandahållandet av apparater som skall anslutas till nätet. Televerket skall bedriva den verksamhet som är konkurrensutsatt på samma villkor som konkurrenterna. Det bör dock framhållas att olika företag har olika konkurrensfördelar. Televerket har genom sin starka ställning på den svenska telemarknaden givetvis vissa fördelar. Verkets konkurrenter, som i hög grad utgörs av internationellt verksamma storföretag, har andra fördelar i konkurrensen. Televerkets konkurrensutsatta verksamhet som bedrivs i verksform särredovisas i räkenskaperna enligt beslut av riksdagen (prop. 1980/81:66, TU 9, rskr 132). Riksrevisionsverket granskar och deltar fortlöpande i utvecklingen av metoderna för särredovisning. Jag anser att en tillräcklig säkerhet därigenom skapas att den konkurrensutsatta verksamheten inte subventioneras av övrig verksamhet. Självfallet skall konkurrensverksamheten ge ett överskott. Det har också varit fallet de båda senaste åren.

Den verksamhet som bedrivs i verkets bolag skall vara ett naturligt stöd och komplement till televerkets egen verksamhet och vara inordnad i en koncernstrategi. Det bör ankomma på televerkets styrelse, som skall utgöra koncernstyrelse, att inom ramen för av statsmakterna angivna riktlinjer närmare utforma denna strategi. Strategin bör innebära att televerkskoncernen bedriver en sådan bred verksamhet som jag förordat. För att tydligt markera verksstyrelsens roll som koncernstyrelse bör en del åtgärder vidtas. Jag avser att återkomma med förslag till regeringen i den frågan. Därvid är det arbete som utförs av verksledningskommittén (C 1983:04) av stor betydelse. Förhandlingsmannen har i sammanhanget pekat på önskvärdheten av åtgärder som stimulerar till ökad samverkan inom televerket. Åtgärderna bör enligt förhandlingsmannen medverka till att öka de fackliga organisationernas delaktighet och inflytande. Jag kan instämma i detta.

Som förhandlingsmannen vidare har framhållit bör televerket ha en organisation som kan ta vara på de möjligheter som en snabb utveckling av telekommunikationer innebär. Organisationen skall också driva på utvecklingen inom sina intresseområden. Televerkets egen tillverkning och produktionskunnande har därvid stor betydelse och är en nationell tillgång.

Det svenska televerket har, i motsats till övriga europeiska teleförvaltningar, sedan länge haft en omfattande egen industriell verksamhet och en därmed sammanhängande omfattande utvecklingsverksamhet. Denna långtgående vertikala integration har enligt min mening spelat en väsentlig roll för Sveriges utveckling till att bli ett av världens ledande länder på telekommunikationsområdet. Det kan noteras att en motsvarande vertikal integration finns i flera framstående telekommunikationsnationer som t. ex. USA och Kanada.

Televerket har genom egna utvecklingsinsatser åstadkommit konkurrenskraftiga produkter och system som tillverkas inom televerkets industrier (Teli). Därigenom har televerket också uppnått en starkare ställning gentemot andra leverantörer. Resultaten av televerkets utvecklingsinsatser har även varit till nytta för övrig svensk teleindustri och bidragit till svenska exportframgångar. Det kanske främsta exemplet på detta under senare år är den roll utvecklingsbolaget Ellemtel AB spelat. Bildandet av Ellemtel år 1970 hängde samman med datateknikens växande betydelse för telekommunikationer under 1960-talet vilket krävde anpassning av både televerkets och Ericssonkoncernens affärsstrategi. Det väsentligaste resultatet av detta samgående är att televerket och Ericsson gemensamt inom Ellemtel utvecklat telefonstationssystemet AXE, vilket visat sig ha överlägsen internationell konkurrenskraft och innebära en av svensk industris främsta exportframgångar någonsin. Jag återkommer till samarbetet mellan televerket och Ericsson i det följande. För televerket innebär engagemanget i Ellemtel att man genom en fortsatt kraftig satsning på utveckling åstadkommer nya internationellt konkurrenskraftiga produkter och system, vilka tillverkas hos Teli. Härigenom bibehålls leverantörsberoendet och säkerställs Telis roll som prispressare. Att ha en tillverkande enhet inom televerkskoncernen är således av utomordentlig betydelse. Utan en egen tillverkning skulle motiven för televerkets insatser för utveckling, i Ellemtel eller inom koncernen, kraftigt minska. Därmed skulle också förutsättningarna för samarbetet med Ericsson förändras avsevärt. Detta vore, enligt min mening, till stort men för telekommunikationerna i vårt land.

Utvecklingen mot ett ökat konkurrensinslag på teleområdet skärper kraven på televerkets konkurrensförmåga. Det finns som jag nyss framhållit ingen anledning att förändra televerkets väl beprövade affärsstrategi med vertikal integration ner i tillverkningsledet och därmed sammanhängande utvecklingsinsatser. Det kunnande som härigenom skapas inom koncernen blir en styrkefaktor när den tekniska utvecklingen går snabbt och ställer krav på insiktsfulla bedömningar av framtida marknadsmöjligheter. För att fullfölja denna affärsstrategi krävs dock *dels* att televerkskoncernen gör stora utvecklingsinsatser, *dels* att Teli är mycket konkurrenskraf-

tigt beträffande produktion och produktförnyelse. Jag återkommer i det följande till frågan om verksamhetsform för Teli.

Verket har således uppgifter som bäst tillgodoses genom en bred verksamhet på teleområdet. Uppgifterna är av den arten att ett samhällsinflytande är väsentligt. Det nya treårsplanesystemet ger goda möjligheter för regering och riksdag att åstadkomma en rationell övergripande styrning av televerkskoncernen som inriktas på de väsentliga målen och överlämnar åt verket och dess styrelse att bestämma hur de skall uppnås. Servicemål såsom mål för framkomlighet och felavhjälpning samt ekonomiska mål såsom räntabilitet och soliditet godkänns årligen av riksdagen på grundval av verkets treårsplan liksom investeringarnas och verksamhetens allmänna inriktning och omfattning. Såsom jag tidigare redovisat i budgetpropositionen (prop. 1984/85:100, bilaga 8, s. 117) är styrsystemet under utveckling. Jag vill i sammanhanget särskilt framhålla att verksstyrelsen har en mycket viktig uppgift när det gäller att leda verksamheten. Styrelsens roll blir som jag ser det allt viktigare i takt med utvecklingen av treårsplanesystemet.

Det övergripande ansvaret för telekommunikationerna innefattar också att televerket skall initiera, finansiera och självt driva forsknings- och utvecklingsarbete inom telekommunikationsområdet. Denna uppgift bör verket, enligt min mening, ha även framgent i en miljö som alltmer präglas av att verkets tjänster tillhandahålls i konkurrens. Jag anser att televerket med sina i Sverige överlägsna praktiska erfarenheter inom telekommunikationsområdet naturligen bör ha ett sådant sektorsansvar för forskningen som riksdagen beslutat om (prop. 1981/82:106, UbU 37, rskr 397). Enligt riksdagsbeslutet skall sektorsorganen ha en mycket central roll inom sitt forskningsområde. Verket bör ha ett ansvar för och medverka till att det inom landet bedrivs en sådan forskning och utveckling att Sverige kan behålla sin framträdande ställning inom telekommunikationsområdet. Det gäller både i fråga om vårt eget telekommunikationssystem och i fråga om svensk teleindustri som hittills varit så framgångsrik på internationella marknader mycket tack vare det goda samarbetet med televerket. Detta innebär enligt min mening att även forskning och utveckling som ligger utanför televerkets affärsverksamhet skall omfattas av verkets ansvar inom telekommunikationssektorn. Forskningen och utvecklingen bör kunna äga rum både inom televerket och – på uppdrag av verket – inom universitet och högskolor. I första hand bör tillämpad forskning bedrivas inom verkets ram och grundforskning vid universitet och högskolor. I anslutning till detta forsknings- och utvecklingsarbete bör exempelvis de handikappades intressen beaktas samt beredskapshänsyn tas i den mån totalförsvarets intressen berörs. Såsom sektorsansvarig myndighet bör televerket ge vid spridning åt resultaten av forsknings- och utvecklingsansatserna.

Även på annat sätt har televerket ett ansvar för att sprida kunskaper

inom området. Den informationsverksamhet, som verket stött, om teleanknutna informationssystem (TELDOK) finner jag mycket värdefull. I TELDOK:s redaktionskommitté finns en bred representation från olika intressenter. Televerket bör i liknande eller andra former även kunna bidra till uppbyggnaden och spridningen av kunskaper om effekterna i olika avseenden av användningen av nya teletjänster. Jag återkommer till detta.

Den tekniska utvecklingen på tele- och datateknikens område ställer nya och ökade krav på standardisering och harmonisering, nationellt och internationellt. I Europa har EG tagit initiativ till att påskynda och effektivisera arbetet i berörda standardiseringsorgan. Detta arbete har inte bara teknisk utan också handelspolitisk betydelse för Sverige. Liknande strävanden pågår inom EFTA. Televerket har beträffande standardisering inom teleområdet en viktig funktion att fylla i erforderligt samråd med övriga intressenter inom både tele- och dataområdena, eftersom gränserna mellan dessa områden alltmer suddas ut.

En strategi på telekommunikationsområdet bör sammanfattningsvis inbegripa

- möjlighet till nationell kontroll över telekommunikationsnätet,
- en rörlig och föränderlig organisation av televerket som leder och följer den fortsatta utvecklingen inom hela telekommunikationsområdet,
- att verkets egen produktion är en stor tillgång för den fortsatta utvecklingen av telekommunikationerna,
- att televerket har ett sektorsansvar för forskning inom teleområdet,
- att televerket i god tid informerar näringsliv och förvaltning om sina utbyggnadsplaner och de möjligheter dessa skapar,
- att televerket har ett ansvar för standardisering inom området.

4 Försäljning av televerkets aktier i Ericsson Information Systems

Mitt förslag: Jag föreslår att de 9,5% av aktierna i Ericsson Information Systems AB (EIS) som förvaltas av televerket genom Teleinvest AB överlåts till Ericsson för en köpeskilling av 50 milj. kr.

Televerkets förslag: Televerket har begärt godkännande av försäljningen av aktierna i EIS samt av ändringsavtal till immaterialrättsavtalet om Ellemtel-samarbetet. En överenskommelse med bl.a. denna innebörd har träffats mellan televerket och Ericsson. Televerket framhåller att överenskommelsen innebär att det framtida samarbetet i stort kommer att bibehållas i Ellemtel inom de tunga samarbetsområdena: telefonstationer, stora abonnentväxlar och utrustningar för drift och underhåll av telekommunikationsnät.

Samarbetet inom Ellemtel har delvis förändrats genom att områdena terminalutrustningar och små abonnentväxlar i det nu föreslagna avtalet tagits bort. Parterna har samtidigt enats om att i större utsträckning än

tidigare lägga uppdrag hos Ellemtel inom drift- och underhållsområdet. Vidare förutses ett utökad samarbete framför allt beträffande konstruktionshjälpmedel och inom ADB-området.

Genom denna överenskommelse får televerket större handlingsfrihet vid utnyttjandet av tekniskt know-how från Ellemtel för export. Detta har åstadkommit genom att parterna enats om en definition av grundtekniken från Ellemtel, kring vilket de överenskomna exportbestämmelserna har knutits. Televerket får nu rätt att med vissa begränsade undantag exportera egenutvecklade produkter som innehåller denna grundteknik.

Inom områdena abonnentterminaler, små abonnentväxlar, lokala nät samt "speciella nättjänster" kommer parterna att agera oberoende av varandra beträffande utveckling och marknadsföring. Med "speciella nättjänster" avses här t. ex. televerkets Datavisionstjänst, meddelandehanteringssystem m. m. där man endast utnyttjar en telefonstation eller abonnentväxel för att hämta, lagra eller söka information. Parterna förutser emellertid ett samarbete även inom dessa områden i framtiden varvid samarbetet regleras i avtal från fall till fall och det normalt skall gälla att televerket erhåller en ensamrätt på den svenska marknaden. Ericsson erhåller en ensamrätt på utlandsmarknaden.

Televerket får genom överenskommelsen också möjlighet att genom Ericssons marknadsföringsorganisation i utlandet marknadsföra televerkets egna produkter. I överenskommelsen ingår också ett industriellt samarbete. Vidare har angivits olika typer av områden där parterna förutser möjligheter till ett samarbete.

Parterna har överenskommit att delge varandra sina behov och planer inom avtalsområdet vid regelmässiga samråd mellan de båda företagsledningarna.

Förhandlingsmannens bedömning: Förhandlingsmannen konstaterar att det finns många gemensamma utvecklingsprojekt inom Ellemtel de närmaste åren då det gäller de dominerande samsarbetsområdena telefonstationer o. dyl. Han har inga invändningar mot att det avtal som televerket och Ericsson kommit överens om läggs till grund för deras fortsatta gemensamma utvecklingsarbete. Han tillstyrker även överenskommelsen i fråga om samarbetet beträffande utveckling och marknadsföring inom områdena abonnentterminaler, små abonnentväxlar m. m. Han har förståelse för företagsledningarnas svårigheter att bestämma ett fastare utvecklingssamarbete och industriellt samarbete på detta område där dynamiken på marknaden är mycket stark och kundernas behov är så skiftande. Samtidigt konstaterar han att det redan nu finns långt framskridna planer på ett konkret samarbete.

Skälen för mitt förslag: Utvecklingsbolaget Ellemtel bildades år 1970 på basis av ett omfattande avtalskomplex varav riksdagen godkände ett

grundläggande konsortialavtal inklusive bolagsordning samt till konsortialavtalet bilagda immaterialrättsavtal och avtal om produktionssamarbete (prop. 1970:128, statsutskottet 131, rskr 295). År 1976 godkände riksdagen att avtalet om produktionssamarbete upphörde samt ett ändringsavtal till immaterialrättsavtalet. Riksdagen beslutade också att endast omfattande och principiella ändringar i avtalen fortsättningsvis fördrar riksdagens godkännande (prop. 1977/78:4, TU 4, rskr 9). Riksdagens beslut (prop. 1980/81:93, NU 38, rskr 208) om överlåtelse av statens aktier i Datasaab AB till Telefonaktiebolaget LM Ericsson m. m. innebar bl. a. att en del av statens aktieinnehav skulle överföras till televerkets bolag Teleinvest AB. Televerkets andel av aktierna i Datasaab (numera EIS) blev därmed 9,5%. Jag bedömer att de avtal som televerket nu underställt regeringen, endast fördrar riksdagens godkännande i vad avser försäljningen av aktierna i EIS.

Ellemtel har som nämnts utvecklat bl. a. AXE-stationssystemet, som blivit en av Sveriges största exportframgångar genom tiderna. Utvecklingssamarbetet mellan Ericsson och televerket framstår därför som en av de viktigaste industripolitiska satsningarna i modern tid. Både tekniskt och marknadsmässigt har emellertid mycket hänt sedan början av 1970-talet. Parterna har därför funnit det vara i bådats intresse att se över Ellemtel-avtalen och därmed sammanhängande avtal och göra nödvändiga anpassningar inför framtiden.

De nya avtalen innebär att samarbetet skall fortsätta och fördjupas inom området publik telekommunikation och stora abonnentväxlar. Samarbetet rörande utrustningar för drift och underhåll av telekommunikationsnät skall exempelvis utökas. Man har också överenskommit om andra konkreta samarbetsprojekt.

Inom terminalområdet har nya förhållanden inträtt bl. a. genom att det blivit tekniskt möjligt att konstruera mycket komplexa men ändå relativt billiga abonnentterminaler. Dessa terminaler blir mycket olika beroende på deras uppgifter. En del i dem är utrustning för kommunikation. Många av dessa terminaler är redan idag godkända för anslutning till televerkets nät och tillhandahålls direkt till kunderna av både televerket, Ericsson och andra leverantörer. Eftersom det finns mycket skiftande behov bland användarna torde det inte vara möjligt för en leverantör vare sig denne är teleförvaltning eller tillverkare att tillfredsställa dem alla. För att verkligen lyckas på terminalmarknaden krävs såväl korta tider mellan produktutvecklingsbeslut och produktintroduktion som snabb reaktion på ändringar i marknadsbilden. Detta leder till krav på integration av marknadsföring, konstruktion och tillverkning. Ellemtel vars huvudinriktning är att utveckla omfattande system och produkter som har lång teknisk livslängd och kräver stora utvecklingsinsatser är därför i många fall mindre lämpligt för utveckling av terminaler. Av dessa skäl är det från både televerkets och Ericssons synpunkt fördelaktigt att båda organisationerna ges möjlighet att

agera oberoende av varandra på terminalmarknaden. Televerket kan då satsa mer på sin egen tillverkningsrörelse. För Ericsson är det väsentligt att arbeta nära kunderna för att på så sätt få marknads- och driftserfarenheter.

Detta talar således för att inte bedriva samarbetet i fråga om terminaler inom Ellemtels ram. Något sådant samarbete äger i praktiken inte heller rum trots de möjligheter som finns enligt nuvarande avtal. Däremot har parterna nu funnit goda skäl att i andra former bedriva ett mer intimt samarbete inom vissa sektorer av terminalmarknaden. I likhet med förhandlingsmannen anser jag att den nu träffade överenskommelsen kan ligga till grund för det fortsatta samarbetet mellan televerket och Ericsson.

I konsekvens med parternas uppfattning att man i fråga om terminaler bör agera mer oberoende av varandra och utifrån mer affärsmässiga principer bör försäljningen av aktierna i EIS godkännas. Överenskommelsen om försäljningen av aktierna är en integrerad del av det nya samarbetsavtalet. En sådan avveckling av engagemanget i EIS frigör inom televerket resurser som kan användas i televerkets egen utvecklings- och tillverkningsrörelse.

De nya avtalen innebär också ökade exportmöjligheter för Teli som jag finner värdefulla bl. a. genom att möjligheter skapas att utnyttja Ericssons världsomspännande försäljningsorganisation.

5 Telis verksamhetsform

Mitt förslag: Jag föreslår att slutligt beslut om Telis verksamhetsform fattas först efter förnyade överläggningar mellan televerket och de fackliga organisationerna. Ett förslag om industridivisionens verksamhetsform föreläggs riksdagen senast i nästa budgetproposition.

Förhandlingsmannens bedömning: Förhandlingsmannen konstaterar att Teli, för att behålla produktionsvolym och sysselsättning, måste få tillgång till en större marknad inom den konkurrensutsatta sektorn och med leveranser utanför televerket. En fortsatt konkurrenskraftig tillverkning kommer att kräva ordentliga ekonomiska insatser för forskning och utveckling. Teli måste därför få använda vinsterna av sin produktion för utvecklingsverksamhet. Aktiebolagsformen gör detta möjligt.

Tidpunkten för genomförandet av Telis verksamhetsform måste avgöras nu. Telis verksamhet lider av att leva med oklarhet på denna punkt. Verksamheten vid Teli mår enligt förhandlingsmannen inte bra av att det råder motsättningar mellan de två stora fackliga organisationerna inom televerket och verket om verksamhetsformen. Tiden för förhandlingsmannens arbete har varit för kort för att nå fram till praktiska resultat. Det är

tänkbart att samstämmighet om handlingslinjerna i organisationsfrågan kan nås mellan alla de fackliga organisationerna och televerket. Detta kan komma att ställa krav på någon framflyttning av den tidpunkt som fastlagts av riksdagen.

Skälen för mitt förslag: Enligt riksdagens beslut (prop. 1980/81:66, TU 9, rskr 132) skall Teli överföras i bolagsform den 1 juli 1985. En viktig förutsättning för att Teli i framtiden skall kunna arbeta framgångsrikt är dock att televerket och de fackliga organisationerna har en gemensam syn på Telis företagsform. Jag har erfarit att Statsanställdas Förbund har begärt förnyade överläggningar med televerket om Telis verksamhetsform. Med hänsyn till förhandlingsmannens bedömning att det är tänkbart att samstämmighet om handlingslinjerna i organisationsfrågan kan nås anser jag att slutligt beslut om organisationsform för Teli bör anstå. Jag anser således att Teli inte bör överföras till bolagsform den 1 juli 1985. Ett förslag om Telis verksamhetsform bör föreläggas riksdagen så snart överläggningarna är klara, dock senast i nästa budgetproposition.

6 Slopät anslutningsmonopol för telefoner m. m.

Mitt förslag: Telefonapparater med typgodkännande (T-märkning) får kopplas in på det allmänna telenätet från och med den 1 november 1985. Televerket skall inte längre äga telefonapparaterna. De telefonapparater som televerket redan levererat överläts till kunderna utan kostnad och med bibehållet underhållsansvar för verket. En basapparat av hög kvalitet och med underhåll utan extra kostnad skall normalt ingå i abonnemanget. Verkets monopol på utrustningar för offentlig telefon i (telefonautomater o. dyl.) bibehålls.

Televerkets förslag: Televerket föreslår att befintliga basapparater även i fortsättningen skall ingå i telefontjänsten och garanteras funktionalitet och underhåll utan extra kostnad. Nyttillkommande abonnenter kommer också att erbjudas denna tjänst genom det "bassortiment" av telefonapparater, som televerket garanterar att tillhandahålla. Alternativt blir det möjligt att ansluta typgodkända (T-märkta) telefoner eller terminaler som kan tillhandahållas av televerket eller av andra.

Förhandlingsmannens bedömning: Förhandlingsmannen anser att tiden nu är mogen att överge monopolen på telefonapparater. Genom att marknaden är fri för försäljning av telefonapparater har monopolen avskaffat sig självt. Det har dock inte skett under godtagbara former. Tekniskt undermåliga apparater kopplas in på nätet. Det finns dock enligt förhandlingsmannen en

del som talar för att det till varje abonnemang skall höra en basapparat som televerket har underhållsansvaret för. Enligt förhandlingsmannen kan det kanske vara svårt att hitta organisatoriska former för ett sådant system med basapparat. Det bör dock inte vara ett olösligt problem.

Skälen för mitt förslag: Televerkets monopolområde – i den mening som jag beskrivit inledningsvis – utgörs av abonnentväxlar, telefoner och viss anslutningsutrustning för datakommunikation. Motiven för dessa monopol är bl. a. tekniska, ekonomiska och regionalpolitiska. Det har ansetts rimligt att televerket såsom förvaltare och byggare av statens allmänna telenät skall ha ett stort inflytande över kraven på den utrustning som skall få anslutas till detta nät. Det är av största vikt att utrustningen inte är sådan att den stör funktionen i nätet.

Bibehållandet av nuvarande ordning har starkt försvärats genom de gränsdragningsproblem som uppkommer genom att det blir allt vanligare att telefonifunktionen byggs in i data/textterminaler som inte omfattas av monopolet. Nuvarande regler kan innebära att televerket får svårigheter att tillgodose kundernas berättigade önskemål om sådana nya, effektiva, kombinerade kommunikationslösningar.

Likaså försvåras nuvarande ordning genom förekomsten av s. k. pirattelefoner som inte får anslutas till det allmänna telenätet. Försäljningen av sådana kan i praktiken inte hindras och de allra flesta torde, trots förbudet, anslutas till det allmänna telenätet. Enligt verkets bedömning är idag mer än 10 % av alla nylevererade telefoner "pirattelefoner". De flesta uppfyller inte de krav som måste ställas utifrån internationella överenskommelser om telefoni-tjänstens tekniska kvalitet. En fortsatt ökande spridning kommer att leda till ökad andel felringningar, obesvarade anrop, misslyckade uppkopplingar och samtal med dålig ljudkvalitet, dvs. störningar inte bara för innehavarna utan också för andra telefonabbonenter. Samtidigt finns bland dessa apparater naturligtvis sådana som tillfredsställer rimliga tekniska krav och ej skadar nätets funktion och andra användare av telenätet. Den ordning med typgodkännande (T-märkning) som jag nu föreslår innebär att televerket får bättre möjligheter att hindra störningar i telenätet som förorsakas av apparater av otillfredsställande kvalitet. Då det gäller telefonautomater för offentlig telefoni finns inte de här relaterade problemen och jag föreslår därför inga ändrade regler för dessa telefoner.

Telefoni-tjänsten är enligt min mening en grundläggande nyttighet som bör erbjudas alla till ett rimligt pris över hela landet. Därför är inträdesavgiften för ett huvudabbonemang densamma oavsett televerkets kostnader i det enskilda fallet. Undantag härifrån görs endast för abonnemang i vissa fritidshus. Ett slopande av anslutningsmonopolet ändrar inte detta grundläggande förhållande. Anslutningsmonopolet har bidragit till att televerket kunnat hålla enhetliga priser och enhetlig service över hela landet. Verket har med vinster från områden med kommersiellt fördelaktigare förhållan-

den såsom storstadsområdena kunnat täcka förluster i glesbygd och därmed kunnat bevara det enhetliga priset och kvaliteten över hela landet på apparaten och dess underhåll. På det sättet har ekonomiska förutsättningar skapats för verket att ge invånarna i glesbygd tillgång till apparater på samma villkor som i andra områden trots de ofta högre kostnaderna i glesbygd.

Ett sådant regionalpolitiskt ansvar bör enligt min mening även i fortsättningen gälla för televerkets tillhandahållande av telefonapparater. Till abonnemanget bör därför normalt höra en basapparat av hög kvalitet. Idag bärs kostnaderna för underhåll av vanliga telefoner solidariskt av abonnenterna. Mitt förslag innebär ingen ändring i det avseendet. Basapparaten skall tillgodose sådana tekniska krav att den garanteras fungera med bibehållen mycket god talkvalitet över hela landet. Bassortimentet skall utöver apparaten bestå av nödvändiga komplement för handikappade. Det bör finnas möjlighet att erbjuda ett abonnemang till reducerat pris utan apparat exempelvis till den som redan har en basapparat eller till företag som skaffar abonnemanget för datakommunikation. Det bör ankomma på televerket att med utgångspunkt från dessa allmänna riktlinjer bestämma om de närmare formerna för tillhandahållandet av telefonapparater. Förslaget kombinerar enligt min mening viktiga och nödvändiga regionalpolitiska och sociala hänsynstaganden med en större valfrihet för konsumenterna. Det har också handelspolitiska fördelar.

Televerkskoncernen har som tillverkare av telefoner ett allt större intresse av att kunna exportera telefonapparater. Arbetsinnehållet i telefon-tillverkningen minskar ständigt och konkurrensen från billiga "pirattelefoner" med otillfredsställande kvalitet gör att sysselsättningen i Teli-verkstaderna i Sundsvall är hotad. Arbetsåtgången är för närvarande 0,7 timme per apparat. Ca 500 000 apparater tillverkas av 250 verkstadsmonterare. Hela den inhemska marknaden är enligt televerkets bedömning ca 600 000 apparater/år. Då arbetsinnehållet i nästa apparatgeneration är ca 0,3 timme per apparat kommer sysselsättningen att sjunka till knappt 110 verkstadsmonterare om Teli inte kan finna en vidare marknad. Såsom jag tidigare anfört kan den internationella utvecklingen och det nya avtalet med Ericsson underlätta detta och bidra till att motverka nedgången i sysselsättningen vid Teli. Samma effekt torde den föreslagna utvecklingen av apparatmonopolet ha eftersom det troligen blir lättare att sälja utomlands för Teli liksom för annan svensk teleindustri om man i andra länder ser att det inte finns en skyddad hemmamarknad.

Med hänsyn till att televerket slopat registrering av telefonapparater finner jag det naturligt att de telefoner som televerket tillhandahåller i fortsättningen ägs av kunden.

Genom mitt förslag kommer televerkets monopol då det gäller anslutningar till det allmänna telenätet att i fortsättningen inskränka sig till

abonnentväxlar och dataanslutningsutrustningar (modem) för höga hastigheter. Dessa utrustningar utgör på ett annat sätt än telefonapparaterna en del i telenätet och är närmare knutna till telenätets funktion. Det är enligt min mening nödvändigt att bibehålla televerkets samlade ansvar för telenätet inklusive abonnentväxlarna. Endast därigenom kan man i ett litet land som Sverige även i framtiden ta tillvara de fördelar som den tekniska utvecklingen ger inom telekommunikationsområdet. Det är enligt min mening till fördel för landet att vi har *ett* helt dominerande telenät av hög kvalitet. Som jag framhållit i det föregående har televerket inget legalt monopol på att driva telenät. Verkets dominerande ställning gör dock att ett faktiskt monopol sedan länge föreligger och jag menar i likhet med förhandlingsmannen att det utgör den bästa grunden för att televerket även framgent skall kunna erbjuda sina tjänster till låga priser, hålla hög framkomlighet och kvalitet i sitt nät samt i övrigt ligga i främsta ledet när det gäller teknisk utveckling. Denna dominerande ställning är vidare en förutsättning för att den utjämnande taxestrukturen för de grundläggande tele-tjänsterna skall kunna upprätthållas. Jag anser därför inte att det nu finns någon anledning till förändringar i dessa avseenden. Den tekniska utvecklingen kan dock komma att medföra att förutsättningarna ändras. Då det gäller modemer bör televerket självt även fortsättningsvis få göra anpassningar av anslutningsreglerna.

I anslutning till denna fråga vill jag något beröra reglerna för hur telefonerna och annan teleutrustning, som skall anslutas till nätet, provas och godkänns av televerket. Svenska Grossistförbundet har i skrivelser den 25 januari och 8 februari 1985 tagit upp denna fråga. Skrivelserna har remissbehandlats. Även internationella handelskammarens svenska nationalkommitté har i en skrivelse till regeringen den 26 januari 1984 tagit upp frågan.

Anslutningsgodkännandet görs nu av ett särskilt kontor inom televerkets centrallaboratorium. Provingen kan ske i televerket eller i annat laboratorium som verket bedömt har erforderlig kompetens och självständighet. Som hjälpmedel för extern provning har televerket utarbetat testformulär, som för ett antal vanliga produktslag anger vilka egenskaper som måste mätas och redovisas. De generella tekniska villkoren för anslutning är kända och publicerade. I den mån proven visar att villkoren är uppfyllda måste verket godkänna utrustningen för anslutning. Skulle kunden vara missnöjd med godkännandekontorets beslut kan det överklagas till teleanslutningsnämnden. Teleanslutningsnämnden består av två televerksrepresentanter och tre andra ledamöter som regeringen utsett. Nämnden inrättades som en följd av riksdagsbeslutet med anledning av prop. 1980/81:66. Hittills har ingen klagat hos teleanslutningsnämnden.

Godkännandekontoret handlar självfallet under ansvar för att sekretessreglerna följs. Sekretesslagens bestämmelser om att uppgifter om prov-

ningsresultat m. m. inte får utlämnas inom 20 år utan beställarens tillstånd tillämpas således såväl internt inom televerket som externt för all uppdragsprovning. Uppdragsgivaren kan dessutom begära strängare sekretess än normalt i samband med provning vid televerket. Exempelvis kan utrustningen plomberas eller alla provningsmoment ske i närvaro av beställaren. Eftersom handläggningstiden vid godkännandekontoret är mycket kort (i genomsnitt under en månad) innebär det dessutom att uppgifterna om produkten når kontoret blott kort tid innan den släpps ut på marknaden. Om provning sker utanför televerket blir godkännandekontorets handläggningstider ännu kortare.

I regeringens proposition (1980/81:66, TU 9, rskr 132) om vissa åtgärder på teleområdet uttalades att televerkets provning av produkter avsedda att anslutas till telenätet i princip är att anse som officiell provning. Dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet ansåg dock att handläggningen av dessa provningsärenden tills vidare borde ske i särskild ordning vid televerket. Som skäl anfördes att provningen syftar till att säkerställa telenätets funktion för alla som kommunicerar via nätet, vilket är en av televerkets primära uppgifter.

Vissa av de remissinstanser som har yttrat sig över Grossistförbundets skrivelse den 25 januari 1985 har anfört betänkligheter mot att provningen av teleutrustning skall vara att anse som officiell provning. Remissyttrandena visar också att det finns vissa tveksamheter i fråga om de regler som gäller för provning och godkännande av teleutrustning.

Televerket har som följd av propositionen 1980/81:66 fått i uppdrag att redovisa sitt arbete med dessa frågor. Regeringen har därefter lämnat en redovisning till riksdagen i budgetpropositionerna åren 1983 och 1984. Med hänsyn till att den nuvarande ordningen i praktiken visat sig fungera mycket väl är jag inte beredd att förorda en förändring av de regler som gäller. Jag anser dock att det ändå utifrån främst principiella utgångspunkter kan finnas skäl att se över handläggningsordningen. Den nya ordningen har tillämpats under drygt tre år och har under denna tid successivt ändrats. En översyn av lagen om officiell provning pågår. De europeiska teleförvaltningarna arbetar med att harmonisera de olika ländernas regler för provning och godkännande. Det kan därför vara lämpligt att söka bedöma om utvecklingen eventuellt motiverar några förändringar. Jag avser därför att senare, i samråd med chefen för industridepartementet, föreslå regeringen att reglerna för provning och godkännande av teleutrustning ses över av en särskild utredningsman. Översynen skall syfta till att bedöma vilket system som bäst tillgodoser de intressen som är berörda.

I detta sammanhang vill jag även beröra frågan om televerkets myndighetsutövning i fråga om frekvensförvaltning. Radiofrekvenser är en resurs med begränsad tillgång. För varje radiosändare tas en del av resursen i anspråk, och hushållning är därför nödvändig. Televerket har fått regeringens uppdrag att svara för den hushållningen genom att ge tillstånd för

innehav och användning av radiosändare. Verket skall också tilldela frekvenser och föreskriva tekniska och operativa förutsättningar för användningen. Televerket har vidare regelbundet fått regeringens uppdrag att företräda Sverige i internationella förhandlingar om frekvensfördelningen. Samtidigt efterfrågar televerkets kommersiella radio frekvenser och konkurrerar om dessa med andra radioanvändare.

För att markera att man önskar hålla sin myndighetsutövning skild från affärsverksamheten har verket inrättat en från övrig verksamhet fristående rörelsegren: frekvensförvaltningen.

Radiolieferantörerna och de flesta kunderna ser, såvitt jag kan bedöma, positivt på frekvensförvaltningens verksamhet och anser dess arbetssätt riktigt. Men det händer att frekvensförvaltningen, i övriga radioanvändares intresse, ibland inte helt kan tillmötesgå en enskild kunds önskemål. Kunden kan då överklaga frekvensförvaltningens beslut, först hos generaldirektören och i nästa instans hos regeringen.

Den nuvarande ordningen inbjuder till ifrågasättande av om denna myndighetsutövning utnyttjas för att på ett otillbörligt sätt gynna verkets egna affärsintressen. För att ge ytterligare garantier för att frekvensförvaltningen sköts på ett opartiskt sätt har televerket föreslagit att en nämnd inrättas enligt samma princip som den redan existerande teleanslutningsnämnden.

Jag anser att den utredare som jag föreslagit bör tillkallas för att bedöma formerna för godkännande av privatägd teleutrustning som första fråga också skall belysa televerkets myndighetsutövande roll i fråga om frekvensförvaltningen och framlägga de förslag till eventuella organisatoriska ändringar som utredaren kan finna befogade. Utredaren bör även behandla televerkets förslag om en frekvensnämnd.

7 Utbyggnaden av kabel-TV-nät

Här behandlar jag, efter samråd med statsrådet Göransson, de aspekter som i första hand är av telepolitisk natur i massmediekommitténs förslag och remissinstansernas yttranden över dessa.

Min bedömning: Någon särskild plan för utbyggnaden av kabel-TV-näten i landet behöver enligt min mening inte fastställas. Etableringsfrihet bör få råda i fråga om nätanläggning. Den tekniska standardiseringen av näten bör, med hänsyn till kostnaderna och osäkerheten om kabel-TV-nätens roll i det framtida telenätet, t. v. ske på frivillighetens grund.

Televerket bör konkurrera med andra företag om kabel-TV-nätutbyggnaden. Det bör ligga i verkets intresse att vara öppet för samarbete med såväl fastighetsägare som med andra nätanläggare.

Massmediekommitténs förslag: Kommittén har valt att föreslå ett system, där en fortsatt fri etableringsrätt för nätanläggning kombineras med att berörd kommun ges möjlighet att yttra sig över näts utbredning, kapacitet m. m. i samband med att beslut om tillstånd tas vid användning av nätet för vissa tjänster.

Kultur- och mediepolitiska bedömningar är utgångspunkt för kommitténs överväganden om skäligheten i en utbyggnad av kabelnät efter av centrala eller lokala politiska organ fastlagda planer.

Naturligtvis kan andra motiv än kultur- och mediepolitiska anföras för en utbyggnad, men kommittén har inte sett det som sin uppgift att närmare gå in på dessa.

Om en utbyggnad av kabelnät skall ske som ett led i den allmänna telekommunikationsutvecklingen i landet eller av industri- och sysselsättningspolitiska skäl, kan en annan bedömning göras. Sett i ett vidare perspektiv är, enligt kommittén, anläggning av kabelnät för i första hand TV-överföring ett viktigt steg i etableringen av ett allmänt bredbandsnät i landet.

Kommitténs bedömning är dock, att det i dagens läge inte är ändamålsenligt att lägga fast planer som tar sikte på ett visst teknikval eller vissa specifika systemlösningar.

Även om inga bindande planer läggs fast för tekniskt utförande av kabelnät, finns det emellertid ett betydande behov av standardiseringsarbete.

En standardisering på frivillighetens grund har inletts och den kan ha stora fördelar bl. a. med hänsyn till möjligheten att snabbt genomföra och revidera standarden. Frågan torde emellertid enligt kommittén kräva fortsatt uppmärksamhet för eventuella lagstiftningsåtgärder i ett senare skede om resultaten av det nu inledda standardiseringsarbetet inte bedöms vara tillfyllest. Man bör överväga att göra ombyggnad av centralantennanläggningar räntebidragsgrundande enligt det s. k. ROT-programmet under förutsättning att de utformas med en lämplig teknik.

Massmediekommittén anser att televerkets konkurrensfördelar i fråga om nätutbyggnad kommer att leda till en viss marknadsuppdelning så att verket kan komma att inrikta sig på basnäts- eller ortsnätsutbyggnaden medan andra nätanläggare inriktar sig på mindre enheter och framför allt utbyggda centralantennanläggningar. En sådan uppgiftsfördelning finner kommittén ändamålsenlig.

Remissyttrandena: Jag lämnar här en kortfattad redogörelse för remissvaren i frågor som berörs i denna proposition. En fullständig remissammanfattning kommer att ingå i den proposition om radio och TV-sändningar i kabelnät som statsrådet Göransson senare avser att föreslå regeringen att framlägga för riksdagen.

Många remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget om etableringsfrihet för nätanläggning.

Åtskilliga pekar emellertid på att kabelnäten kan användas för andra ändamål än för befordran av TV-program och beklagar att kommittén inte haft i uppdrag att utreda också dessa frågor. Hit hör *statens industriverk, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), Kalmar kommun, Arbetarnas Bildningsförbund (ABF)* och *Värmlands läns landsting*. *HSB* förutsätter att ett ev. beslut om ett riksomfattande bredbandsnät kommer att föregås av en ny remiss.

Kabelutbyggnadens regionalpolitiska effekter och effekter på kommunernas markpolitik framhålls av *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), planverket, Borlänge och Luleå kommuner* och *Norrbottnens läns landsting*.

En planerad kabelutbyggnad förordas av *TCO, statskontoret, planverket, Luleå kommun, Landsorganisationen, Statsanställdas förbund, Svenska journalistförbundet* och *Filmcentrum*. *Svenska Industritjänstemannaförbundets klubb vid Sveriges Radio* anser att om kabel-TV skall införas bör det ske planenligt. *Värmlands läns landsting* vill ha samhällskontroll över kabelutbyggnaden. *Hyresgästernas riksförbund* betonar att kabelutbyggnaden inte är en angelägenhet för staten och *Svenska kommunförbundet* anser att kommunerna enligt förslaget får för litet inflytande. Mot bakgrund av bl. a. kabelnätens betydelse för planfrågorna anser *Borlänge, Kalmar* och *Luleå kommuner* att kommunernas roll borde stärkas.

Statens kulturråd, Stockholms kommun, Sveriges frikyrkoråd, ABF och *Statsanställdas förbund* förordar en geografisk rättvisa i kabelutbyggnaden.

Ett fåtal instanser uttalar sig om ROT-programmet. *Närradiokommittén* instämmer med kommittén, medan *Fastighetsägarförbundet* menar att ROT-programmet är ointressant för privata fastighetsägare. Däremot borde bestämmelserna ändras så att ombyggnadslån kan erhållas för centralantennerna. *Bostadsstyrelsen* finner ingen anledning att i nuvarande läge främja någon viss teknisk lösning.

Några remissinstanser har synpunkter på frågan om tekniska standardkrav på kabelnät. Kommitténs förslag om en frivillig standardisering stöds av *Sveriges standardiseringskommission, Centralantennmaterielleverantörernas förening (CANT)* och *Ericsson*. *TCO, posten* och *Statsanställdas förbund* talar för tekniska minimikrav. *Sveriges Radio* anser att åtminstone vissa kanaler bör kunna ta en C-MAC-signal. *Televerket* pekar på störningsrisker från undermåliga anläggningar och aviserar förslag om lagändringar i samband med en eventuell översyn av radiolagstiftningen.

När det gäller fastighetsnätens utförande förordas stjärnnät av *televerket, Jönköpings kommun, Statsanställdas förbund, Tidningsutgivareföreningen, Hyresgäströrelsen* och *Värmlands läns landsting*.

Ericsson och *Seth's kabel-TV* förordar ökade möjligheter att använda radiolänk.

Trots den formellt fria etableringsrätten talar mycket för att televerket kommer att få en stark ställning som nätanläggare. Flera remissinstanser påpekar detta och uttrycker oro och/eller förordar restriktioner. Bland dessa finns *RRV*, *Jönköpings kommun*, *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Tidningarnas arbetsgivarorganisation*, *Sveriges Radioleverantörer*, *Sveriges elektronikindustrieförening*, *Leverantörföreningen Kontor Data AB*, *CANT*, *IFPI-VIDEO*, *Hyresgästernas riksförbund* och *Värmlands läns landsting*. *Statsanställdas förbund*, däremot, argumenterar för att televerket skall äga ett riksomfattande kabelnät och *TCO* understryker att televerket måste spela en huvudroll i utbyggnaden.

Några remissinstanser, *näringsfrihetsombudsmannen (NO)*, *statskontoret*, *RRV* och *IFPI-VIDEO* betonar vikten av att televerkets konkurrensutsatta verksamhet särredovisas och att principerna för kostnadsfördelningen anges.

Kommittén pekar på bl. a. sekretesskäl för att inte kräva att televerket skall upplåta sina kanaliseringar och kabeltrummor till andra nätanläggare. Denna uppfattning möter motstånd hos bl. a. *NO*, *SAF*, *Sveriges elektronikindustrieförening*, *Riksdataförbundet*, *Sveriges industriförbund*, *CANT*, *Ericsson*, *Luxor*, *HSB* och *Seth's kabel-TV*. Flera av dessa föreslår olika lösningar för hur sekretessproblemen skall kunna lösas.

I en särskild skrivelse till regeringen den 17 januari 1985 har *datadelegationen* med anledning av massmediekommitténs betänkande föreslagit att regeringen tar initiativ till att studier och utvärderingar genomförs rörande den framtida kommunikationsteknikens användarproblem. Liknande förslag har framförts av *statskontoret* i en skrivelse till regeringen den 7 mars 1985. I skrivelsen redovisas kontorets medverkan i utarbetandet av decentraliseringsplaner för vissa myndigheter. Enligt kontoret bör praktiska försök göras vid någon eller några myndigheter för att pröva hur ny teknik kan underlätta decentralisering.

Skälen för min bedömning: Som en bakgrund till och motiv för mina bedömningar i fråga om kabel-TV-nät lämnar jag en kort redogörelse för olika aspekter på telekommunikationernas framtida utveckling i landet. För en utförligare beskrivning av televerkets nätutbyggnad får jag hänvisa till televerkets komplettering av sin treårsplan den 17 januari 1985.

Kraftig utbyggnad av telenätet

Televerket har idag ett nät vars värde kan uppskattas till 100 miljarder kr. Praktiskt taget varje hushåll i landet har en telefonledning dragen till sig och många företag och en del hushåll har flera huvudledningar. Inget annat land i världen har tillnärmelsevis ett så utbyggt nät av ledningar till abonnenterna. Sverige är också det telefontätaste landet i världen. Det finns nästan lika många telefoner som invånare. Vi har också i förhållande till antalet invånare mycket fler anslutningar till telenätet för datakommunikation.

tion än något annat västeuropeiskt land och torde ligga på ungefär samma nivå som USA. En orsak till telekommunikationernas stora omfattning i Sverige är säkert att vi internationellt sett har mycket låga teleavgifter. Detta är en utmärkt bas för en ytterligare utveckling av telenätet.

Idag erbjuder televerket en mängd olika slags överföringar av information via vanliga telefontrådar, radiolänk, koaxialkabel, fiberoptisk kabel och satellit. Det är telefon, dataöverföring, telefax, teletex, telex, telegram, personsökning, mobiltelefon, datavision, sjöfartsradio och TV-(video)-konferenser. Dessa tjänster kommer att förändras i framtiden. Nya tjänster – nu närmast röst- och textbrevlådor samt mobil textkommunikation – tillkommer. Vissa tjänster kommer att vidareutvecklas och bli billigare bl. a. genom användning av ny teknik och genom de mycket stora investeringar som verket planerar. Teknikutvecklingen avser, som jag framhållit i det föregående, både nät (ledningarna och växlar) och anslutna apparater (terminaler). Televerkets industrier arbetar med viss utveckling av terminaler men det är på nätsidan som staten genom televerket gör de klart största utvecklings- och utbyggnadsinsatserna.

Enligt den treårsplan som redovisats för riksdagen i budgetpropositionen skall ca 20 miljarder kr. investeras under de närmaste tre budgetåren varav 12,5 miljarder för att bygga ut och modernisera telenätet. Investeringarna kan även under åren därefter förväntas ligga på en mycket hög nivå. Förändringen av nätet sker dels genom en rent fysisk utbyggnad med nya teleförbindelser i kablar och radiolänkar, dels genom ett byte till ny (digital) teknik i nätet. Utbyggnaden styrs av nuvarande och förutsedd efterfrågan på olika teletjänster och sker med hänsyn tagen till nuvarande och förutsedd teknik. Starkt pådrivande är i första hand den ökande datatrafiken. Stora steg tas därmed i utvecklingen av telekommunikationerna i landet. Svenskt näringsliv och förvaltning får härigenom bland de första i världen allmän tillgång till de förbättringar som den nya teletekniken ger. Samtidigt är den en utmaning och en möjlighet för svensk data- och elektronikindustri att visa sitt kunnande och sin konkurrenskraft.

Såsom framgår av det nyss anförda kan verket redan idag erbjuda en lång rad teletjänster till internationellt sett lågt pris. Det som den nu planerade omläggningen och utbyggnaden kommer att leda till är framför allt att dessa tjänster får ett ännu lägre pris. De får dessutom högre kvalitet. Det blir i första hand företagen som får glädje av den här utvecklingen. Samtidigt kommer tjänster som idag bara används av företag också att bli intressantare för hushållen. Så småningom kommer de troligen också att utnyttjas av hushåll i en inte obetydlig omfattning. Det gäller t. ex. överföring av text och sökning av information från dataterminaler (persondatorer, hemdatorer, "nyttodatorer"). I vilken mån detta kommer att ske beror i hög grad på prisutvecklingen för persondatorer och andra terminaler och självklart på hushållens behov och intresse av sådana tjänster. Om kvaliteten på tjänsterna och deras anpassning till kundernas

behov leder till en hög efterfrågan kan långa tillverkningsserier ytterligare sänka priserna på utrustningen.

Kvaliteten på tjänsterna kommer att förbättras bl. a. genom att de framkomlighetsproblem som idag finns vid vissa tider mellan vissa områden kommer att minska och genom att bilder och data kommer att kunna överföras mycket snabbare än idag. Exempelvis kommer en A4-sida som det idag tar 30 sekunder att överföra med telefax (fjärrkopiering) att år 1987 kunna överföras på drygt 1 sekund. Data motsvarande 2 maskinskrivna A4-sidor i sekunden kommer år 1987 att kunna överföras mellan alla som efterfrågar tjänsten – i första hand företag. Idag motsvarar den vanliga överföringshastigheten 1/10 A4-sida i sekunden. De behov hos användarna som idag finns av mycket snabba överföringar av stora datamängder tillgodoses genom speciallösningar i telenätet. En väsentlig aspekt på utvecklingen av nätet är alltså att dessa behov kommer att kunna tillgodoses utan några som helst speciella arrangemang. En anslutning av lämpliga apparater till det vanliga telenätet kommer att vara tillräckligt för att klara även mycket kvalificerade behov.

Utvecklingen ger regionalpolitiska fördelar

Den regionalpolitiska utredningen har i betänkandet (SOU 1984:74) "Regional utveckling och mellanregional utjämning" tagit upp frågan om den nya data- och teleteknikens regionalpolitiska konsekvenser. Chefen för industridepartementet betonar i propositionen 1984/85:115 om regional utveckling och utjämning vikten av denna fråga som jag här något vill beröra.

Den stora satsning på utbyggnad av telekommunikationerna, som jag redogjort för, innebär sammanfattningsvis att vi kommer att få mycket stor telekapacitet – även för datakommunikation – var helst i landet där efterfrågan finns. Den som efterfrågar det kommer att få tillgång till alla sorters teletjänster kort tid efter att de har begärts. De fasta avgifterna kommer liksom nu att vara lika i hela landet. Ingenstans i landet kommer bristen på telekommunikationer att hindra etablering och drift av en verksamhet. Telenätet kommer att ha så stor kapacitet att ett enskilt abonnemang kan användas för exempelvis datavision, textöverföring och telefon samtidigt. Den teknik som väljs vid utvecklingen av nätet – optiska fibrer, koaxialkablar, radiolänk eller annan teknik – blir beroende av vad som bedöms tekniskt och ekonomiskt bäst i det enskilda fallet. För att kapaciteten i telenätet skall kunna ökas krävs således inte att en och samma teknik används i alla lägen.

Fullgoda tele- och datakommunikationer utgör en nödvändig förutsättning för att näringsliv och förvaltning skall kunna utvecklas på ett önskvärt sätt. Det mycket finmaskigt utbyggda telenätet innebär redan idag att produktionsbetingelserna i detta avseende är betydligt mera likvärdiga i alla delar av landet än vad som gäller för t. ex. fysiska transporter. Den

tekniska utvecklingen på telekommunikationsområdet gör också att de skillnader som finns successivt minskar. Överföringskostnaderna blir t. ex. mindre beroende av avstånden. Detta kommer successivt att återspeglas i televerkets taxor. Vi får ett "rundare Sverige".

Utvecklingen av telekommunikationerna gör således att möjligheterna att välja lokalisering av olika verksamheter inom näringsliv och förvaltning, som är beroende av väl fungerande teleförbindelser, ökar. Däremot har denna utveckling i sig vare sig decentraliserande eller centraliserande effekt. Många andra faktorer spelar troligen en betydelsefullare roll än tillgången på goda telekommunikationer då beslut om lokalisering skall fattas.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om mitt förslag i den regionalpolitiska propositionen (prop. 1984/85:115) om ett stöd till vissa telekostnader för dataföretag i Malmfälten. En miljon kronor per år under en treårsperiod avsätts av anslagsmedel för detta.

Kabel-TV-näten – kanske delar i det framtida telenätet

Den teletjänst som kräver störst kapacitet är överföring av rörliga bilder av hög kvalitet, dvs. TV- eller videokonferenser och bildtelefon. All annan överföring kommer till rimliga kostnader att klaras med det nät som planeras vara klart år 1987. Idag sker överföring av rörliga bilder via speciellt uppkopplade ledningar med hög kapacitet mellan företag som efterfrågar tjänsten och har tillgång till studio för TV-konferenser. Det är dyrt trots att priset satts med hänsyn till framtida förbilligande teknik. Genom nätutbyggnaden och teknikutvecklingen kommer TV-konferenser/bildtelefon att kunna erbjudas enligt principen "alla till alla" om kunderna är intresserade av att skaffa de apparater och utrustningar som behövs och om dessa finns att tillgå på marknaden. Själva nätets utformning eller tillgänglighet kommer alltså inte att utgöra något hinder för omfattande sådan kommunikation. På vilket sätt rörliga bilder skall överföras i telenätet ända ut till abonnenterna är emellertid ännu inte fastlagt. I motsats till andra teletjänster finns det här ingen internationell standard. En sådan standard är nödvändig för att TV-konferenser skall kunna ske mellan abonnenter i olika länder. Ett standardiseringsarbete pågår internationellt men det försvåras av att den tekniska utvecklingen går så snabbt.

TV-konferenser och bildtelefon förekommer ännu i mycket liten omfattning såväl i Sverige som utomlands. Bristen på efterfrågan och standard bidrar också till att tillverkningsserierna av den utrustning som krävs ännu är korta och priserna därför mycket höga. Därigenom blir konferenserna dyra. Det som kostar mest är bildkodarna och studioutrustningen. Teknikutvecklingen på det här området gäller främst möjligheterna att koda och överföra bilder med rimlig kvalitet på ett sätt som tar i anspråk allt mindre kapacitet i kablar och växlar. Därvid används allt mer avancerade bildkodare. Det finns redan idag på experimentstadiet teknik som ger möjlighet

att överföra rörliga bilder med någorlunda kvalitet i det vanliga telenätet ända ut till användarna såsom nätet kommer att se ut år 1987.

Det helt dominerande motivet för utbyggnad av kabel-TV-näten är idag att de kan distribuera TV-program. Frågan är om dessa nät, som byggs lokalt och vid sidan av det vanliga telenätet, kan få en vidare användning i framtiden och inordnas i telenätet. Det är, vad man nu kan se, just för bildtelefon och TV-konferenser som det då kan bli aktuellt att använda de kabel-TV-nät som anläggs. Det är dessa tjänster som främst skulle motivera att kabel-TV-näten inordnas i det framtida telenätet. Samtidigt planerar, som jag nyss beskrevit, televerket för ett kapacitetsstarkt telenät vid sidan om de lokala kabel-TV-näten till och i fastigheterna. Det ordinarie telenätet kommer att genom allt bättre teknik kunna utnyttjas effektivare. Det är mycket svårt att förutse priser och efterfrågan på bildtelefon och TV-konferenser. En aspekt som har betydelse i sammanhanget är att kabel-TV-näten främst kommer att anläggas i bostadsområden. Det är inte säkert att hushållen där i någon större omfattning kommer att efterfråga dessa tjänster som är de enda – som vid sidan av vanlig TV-distribution – eventuellt kräver att kabel-TV-näten används. Osäkerheten om teknikutvecklingen och efterfrågan leder i sin tur till en osäkerhet om vilka krav på teknisk standardisering som idag ur teknisk och ekonomisk synvinkel kan motiveras för kabelnäten. Det är enligt min mening uppenbart att man måste fråga sig både vad som är tekniskt möjligt och vad människorna kommer att efterfråga vid prisnivåer som idag är svåra att förutse. Det råder sammanfattningsvis en betydande osäkerhet om kabel-TV-näten i framtiden kommer att användas för annat än TV-distribution.

Systemet för regeringens och riksdagens styrning av televerket är under utveckling. Såsom jag nyligen framhöll i budgetpropositionen (prop. 1984/85:100, bilaga 8, s. 117) bör det vara av intresse att fördjupa diskussionen i treårsplanerna om investeringarnas relation till servicemålen, avvägningen mellan olika servicemål och ekonomiska mål samt uppföljningen av måluppfyllelsen. Även i andra avseenden bör treårsplanerna kunna utvecklas och anpassas efter vad som under olika perioder är av särskilt intresse i fråga om telekommunikationerna. T. ex. bör således de erfarenheter som successivt vinnas om kabel-TV-nätens användning kunna tas till vara och behandlas inom treårsplanesystemet.

Med hänsyn till osäkerheten om kabel-TV-nätens roll i det framtida telenätet och med tanke på det utvecklingsarbete som redan bedrivs inom regeringskansliet i fråga om styrsystemet för televerket är jag inte beredd att i detta sammanhang förorda någon ny form för planläggningen av kabel-TV-nät eller telenät. I likhet med massmediekommittén anser jag att en standardisering av kabel-TV-näten på frivillighetens grund i detta osäkra läge t. v. är att föredra framför ett obligatorium. Ett sådant arbete pågår redan under medverkan av televerket. Jag finner vidare att etableringsfrihet bör råda inom området. Utvecklingen av anläggningar för ka-

bel-TV kommer då att styras av kundernas efterfrågan och av deras bedömning av hur väl olika tekniska lösningar motsvarar deras önskemål i kostnadshänseende och i fråga om tekniska prestanda.

Det är tänkbart att televerket kommer att kunna använda olika anläggningar som verket förfogar över vid anläggning av kabel-TV-nät och att detta kommer att ge verket vissa fördelar i förhållande till andra anläggare av kabel-TV-nät. En annan fördel för televerket är verkets erfarenhet och kompetens i fråga om nätanläggning. Samtidigt skall betydelsen av dessa fördelar inte överskattas. För i varje fall större fastighetsägare kan det vara ekonomiskt fördelaktigt att anlägga kabel-TV-nät som endast betjänar det egna fastighetsbeståndet. En sådan kabel-TV-anläggning kan nämligen visa sig vara billigare än ett alternativ som innebär att fastighetsnätet ansluts till televerkets ortsnät.

Det bör ligga i televerkets intresse att vara öppet för olika former av samarbete med såväl fastighetsägare som med andra nätanläggare. Genom sådant samarbete bör det vara möjligt att bygga ut kabel-TV-näten i takt med efterfrågan och till så låga priser som möjligt. Med hänsyn till att kabel-TV-utbyggnaden är en helt ny verksamhet är det givetvis viktigt att erfarenheterna fortlöpande tas tillvara. Utvecklingen får visa i vilken mån nya ställningstaganden kan krävas i de frågor jag här har berört.

Försök med avancerad telekommunikation

Med hänsyn till den dynamiska utvecklingen på telcområdet som jag har beskrivit finner jag att kunskapsuppbyggnaden inom området bör intensifieras. Televerket bör därför på alla sätt söka sprida kunskaper om sina planer och prognoser så att en beredskap skapas i samhället för att på ett positivt och konstruktivt sätt utnyttja de nya möjligheter som teletekniken ger. Det nya treårsplanesystemet spelar givetvis en viktig roll i detta sammanhang. För att svensk data- och elektronikindustri i tid skall kunna planera och utveckla produkter och system till det alltmer kraftfulla telenätet krävs i vissa fall en längre planeringshorisont än det här nämnda treårsplaneringssystemet. Även den användande delen av näringsliv och förvaltning behöver förbereda och beställa de produkter och system som genom telenätet kan förbättra deras konkurrenskraft och öka effektiviteten. Dessa aspekter innebär att televerket, gentemot sina kunder och mot bakgrund av det sektorsansvar jag har behandlat, även bör informera om sina mer långsiktiga bedömningar.

Vidare kan jag delvis instämma i datadelegationens förslag beträffande behovet av studier kring användningen av avancerad telekommunikation. Jag har funnit att någon form av praktiska försök med användning av den mest utvecklade teletekniken skulle vara av värde. De skulle syfta till att fördjupa kunskaperna om möjligheterna att utnyttja den nya kommunikationstekniken och om vilka möjligheter detta i sin tur skapar för i första hand företag och förvaltning i olika delar av landet. De projekt med

avancerad tillämpning av avancerad telekommunikation som redan bedrivs eller planeras inom televerket är av särskilt intresse i detta sammanhang. Projekten bör kunna observeras och dokumenteras på ett systematiskt sätt som ger en värdefull kunskapsuppbyggnad. Jag avser att i samråd med statsrådet Ingvar Carlsson och cheferna för industridepartementet och civildepartementet föreslå regeringen att uppdra åt televerket, statskontoret och styrelsen för teknisk utveckling att i samråd med andra berörda intressenter utreda förutsättningarna för och föreslå en lämplig utformning av försöken.

Jag är medveten om att det, då det gäller de framtida telekommunikationerna, finns stora mått av genuin osäkerhet om teknikutveckling, priser och efterfrågan som inte kan elimineras genom försök och studier. Samtidigt som det bör ske en intensifierad kunskapsuppbyggnad kring användningen av teletjänsterna bör därför besluten om investeringar m. m. fattas på ett sådant sätt att de så litet som möjligt inskränker den framtida handlingsfriheten och medger enklast möjliga anpassningar till nya situationer.

8 Hemställan

Jag hemställer att regeringen
dels föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna att de av televerket genom Teleinvest AB förvaltade aktierna i Ericsson Information Systems AB (EIS) överläts till Telefonaktiebolaget LM Ericsson,
2. televerkets monopol beträffande telefonapparater anslutna till televerkets nät upphävs den 1 november 1985 på det sätt som jag har förordat,
3. godkänna vad jag har anfört om Telis verksamhetsform,

dels bereder riksdagen tillfälle att

4. ta del av vad jag anfört om televerkets roll, planeringen av kabel-TV-nät och televerkets myndighetsutövning.

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder och det ändamål som han hemställt om.